

Ігор ТОДОРОВ,
доктор історичних наук,
професор кафедри міжнародних студій
та суспільних комунікацій
Ужгородського національного університету

ПОСОЛЬСТВО УКРАЇНИ В УГОРЩИНІ В ПРОТИДІЇ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ

Анотація. У статті розглянуто діяльність українського дипломатичного представництва в Угорщині з огляду на протидію російській агресії. Зокрема, досліджено, як українське посольство залучає угорські засоби масової інформації, аби донести правду про російську інвазію в Україні; перелічено заходи, спрямовані на інформування про агресію РФ, які було проведено в Угорщині. Доведено, що агресія Росії щодо України суттєво вплинула на безпеку в Центрально-Східній Європі. Позаяк російська інвазія в Україну від початку набула міжцивілізаційного спрямування, а в ширшому значенні – «українського фронту» у війні цивілізацій. Саме тому наративами були та досі є, зокрема і для Угорщини, спотворене оцінювання Революції гідності як фашистського заклоту за ініціативою ЄС та НАТО; визначення окупації Криму й окремих районів Донецької та Луганської областей як природного й безальтернативного кроку Росії; створення маріонеткових «ДНР» / «ЛНР» як наслідку «внутрішньоукраїнського конфлікту»; виконання Мінських угод за російським сценарієм лише через прямий діалог між Києвом та Донецьком і Луганськом; заперечення збиття малайзійського літака та порушень правил мореплавання в Азовському морі і Керченській протоці тощо.

Діяльність Посольства України в Угорщині від початку російсько-української війни спрямовано на те, аби угорська влада і суспільство припинили де-факто трактувати Російську Федерацію як демократичну й цивілізовану державу.

Ключові слова: російська агресія, українсько-угорські відносини, угорські засоби масової інформації, Посольство України в Угорщині.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що російська збройна агресія щодо України суттєво вплинула на стан безпеки в Центрально-Східній Європі. Позаяк Кремль розглядає цей регіон як сферу свого панування, він готовий боротися всіма засобами, включно з військовими. Гібридні

дії РФ проти Заходу винесли на порядок денний необхідність посилити стратегічну солідарність у ЦСЄ.

Українські дипломати в державах Центрально-Східної Європи докладають усіх зусиль, щоб у країнах перебування донести правду про агресію Росії щодо України. Особливе місце в цій діяльності посідає Угорщина. Угорський Уряд Віктора Орбана впродовж усіх років війни не припиняє загравати з РФ заради власного розуміння політичних й економічних переваг. Хоч він і не виступає проти антиросійських санкційних рішень ЄС і НАТО, проте завдає певної шкоди українським національним інтересам. За ініціативою Угорщини понад чотири роки не проводять засідань Комісії Україна–НАТО (КУН) високого рівня (глави держав і урядів, міністри оборони, міністри закордонних справ тощо).

Лише окремі аспекти проблеми були предметом наукових студій багатьох українських дослідників. Зокрема, варто назвати таких учених, як І. Артьомов [1], Є. Кіш [2], М. Лендел [3], С. Мітряєва [4], Д. Ткач [5], Д. Тужанський [6], М. Шелемба [7]. Утім є необхідність узагальнювати досвід української дипломатичної протидії російській агресії в іноземних країнах, зокрема і в Угорщині.

Мета статті – розглянути діяльність українських дипломатів в Угорщині з огляду на протидію російській агресії. Для цього потрібно виконати такі завдання:

- дослідити, чи залучило українське посольство угорські медіа, аби донести правду про російську інвазію в Україні;
- визначити, які заходи щодо інформування про агресію РФ організувало Посольство України в Угорщині.

Головні завдання, що ставить перед собою Посольство України в Будапешті, – представляти інтереси України, підтримувати розвиток політичних, економічних, культурних, наукових й інших зв'язків, а також захищати права та інтереси громадян і юридичних осіб України, які перебувають на території Угорщини. Посольство сприяє посиленню різнорівневих міждержавних відносин між Україною і Угорщиною з метою забезпечення їхнього гармонійного двостороннього розвитку, а також співпраці в питаннях взаємного інтересу. До того ж виконує і консульські функції.

Початок російського вторгнення в Україну практично збігся в часі із завершенням місії Надзвичайного та Повноважного Посла України в Угорщині Юрія Мушки. 5 травня 2014 року посол мав зустріч із Міністром закордонних справ Угорщини Яношем Мартоньї з приводу завершення його довгострокового відрядження в Угорщині. Під час перемовин угорський міністр підтвердив, що офіційний Будапешт підтримує територіальну цілісність і суверенітет України. Відтак 20 травня 2014 року за ініціативою угорської сторони відбулася телефонна розмова заступника Міністра закордонних

справ України Данила Лубківського та Державного секретаря Міністерства закордонних справ Угорщини Жолта Немета. Останній від імені Уряду Угорщини висловив найвищу підтримку нашої держави, її територіальної цілісності і суверенітету. Зі свого боку Данило Лубківський наголосив, що Україна цінує дружні відносини з Угорщиною і покладається на активне продовження такої співпраці в атмосфері взаємної підтримки, солідарності та порозуміння [8].

Наступні два роки в Україні не було посла в Будапешті (на жаль, це вже усталена практика, коли у важливих для нашої країни державах і міжнародних організаціях впродовж тривалого часу немає керівників представництв).

Утім протягом 2014–2016 років Тимчасовий повірений у справах України в Угорщині Михайло Юнгер регулярно виступав в угорських медіа з приводу російської інвазії. Зокрема, в березні 2015 року дав інтерв'ю англomовному тижневику «The Budapest Times». У публікації «Війна по сусідству» керівник української установи детально пояснив поточну ситуацію в Україні у світлі воєнної агресії РФ та реакцію всього цивілізованого світу на порушення з боку Росії основоположних принципів міжнародного права, окупацію Криму та ведення гібридної війни у східних областях України. Він нагадав, що саме бажання українського народу стати частиною ЄС і стало головним приводом для формування та боротьби Євромайдану з корумпованою і проросійською владою Володимира Януковича, а після її зміни власне ця орієнтація українців на ЄС викликала збройну агресію Москви. М. Юнгер роз'яснив, що дії РФ слід трактувати як небажання Кремля допустити вихід нашої держави із «сірої» зони його впливу, та відзначив, що застосування методології гібридної війни дозволяє офіційній Москві дотепер заявляти, начебто вона не причетна до подій у Криму та на Донбасі. Тимчасовий повірений у справах України підкреслив, що Україні потрібен не гібридний, а справедливий мир, коли буде забезпечено її національний суверенітет, територіальну цілісність та ніхто не піддаватиме сумніву право її народу самостійно вирішувати свою долю і приналежність до політичних й економічних союзів. Окремо було наголошено на відсутності в Україні проблеми угорської національної меншини, як і будь-яких інших меншин [8]. У березні 2015 року Тимчасовий повірений у справах України в Угорщині М. Юнгер також виступив у прямому ефірі програми «Зовнішньополітичні хвилини» телеканалу «Гір ТВ». Він, зокрема, поінформував про стан виконання сторонами Мінських домовленостей; розповів про численні випадки порушення з боку терористів режиму припинення вогню і їхні атаки з використанням танків та мінометів на населені пункти поблизу Маріуполя; підкреслив, що терористи не відвели важке озброєння та надалі отримують його від РФ;

наголосив на тому, що Росія не дотримується положення Мінських домовленостей щодо звільнення всіх в'язнів та відзначив обмежені можливості діяльності моніторингової місії ОБСЄ. Юнгер також озвучив заклик України до міжнародної спільноти направити на Донбас миротворчу місію під егідою ООН або ЄС для розділення сторін і забезпечення контролю над українсько-російським державним кордоном, повідомивши про відповідне звернення ВРУ [8].

Відтак у квітні 2015 року Михайло Юнгер провів зустріч із угорськими журналістами – членами Вседержавної спілки угорських журналістів, в якій узяли участь представники провідних медіа Угорщини, зокрема газет «Непсабдашаг» і «Непсава», інтернет-видань «Індекс», «ГВГ» та «168 Óra». Під час обговорення було докладно окреслено справжні мотиви агресії РФ проти нашої держави – розпалити та законсервувати конфлікт, аби не допустити інтеграції України в ЄС і НАТО. Крім того, спростовано міф, що причина російської агресії – у прагненні Кремля захистити російську меншину. Також було акцентовано увагу на тому, що нинішня ситуація в Україні є небезпечною не лише для нашої держави, а й для всієї Європи, адже не можна нівелювати вірогідність подальшої ескалації конфлікту. М. Юнгер наголосив, що в Україні не повстання, а воєнна агресія іншої держави, внаслідок якої виникла гостра потреба, аби міжнародна спільнота надала нашій країні оборонну зброю для захисту її суверенітету, території і населення. На відповідні запитання було спростовано хибне твердження щодо розділення України та роз'яснено, що немає підстав для запровадження в нашій країні федерального устрою. Водночас відзначено несвоечасність висловлювань офіційних очільників Угорщини щодо необхідності захисту 150-тисячної угорської меншини України. Як позитивний приклад було наведено чітку й однозначну позицію офіційної Варшави, яка має значно чисельнішу національну меншину в Україні [8].

В інтерв'ю провідній економічній газеті Угорщини «Вілаггаздашаг» у червні 2015 року Михайло Юнгер висловив думку, що Україні складно погасити зовнішній борг через нав'язану війну Росії на Сході країни, яка коштує українським платникам податків понад 3 млн дол. США щоденно та призвела до внутрішнього переміщення 1,3 млн осіб, багато з яких не працюють, а отже, не забезпечують надходжень до економіки держави. Він розповів про негативні наслідки війни на Донбасі і для української економіки, як-от припинення роботи вугільної галузі, падіння загальних показників експорту та імпорту, погіршення стану промисловості. Водночас обсяги українського експорту до країн ЄС 2014 року зросли на 2,6% – насамперед завдяки тому, що Євросоюз скасував митні збори для переважної більшості українських товарів [8].

24 серпня 2015 року, в День Незалежності України, Михайло Юнгер виступив в ефірі однієї з провідних угорських радіостанцій – «Кошут». Він пояснив значення цього дня для України, а надто в період зовнішньої агресії. Саме Росія докладаеть максимальні зусилля, аби за допомогою дестабілізації утримувати Україну в зоні свого впливу та не дати їй вперед власним проєвропейським шляхом демократичного розвитку. Тимчасовий повірений наголосив, що в день свята не можна забувати про незаконно ув'язнених у РФ громадян України, анексований Крим і жертв рейсового літака МН-17 «Малайзійських авіаліній», розслідуванню катастрофи якого Росія всіляко намагається завадити [8].

19 листопада 2015 року Тимчасовий повірений у справах України в Угорщині М. Юнгер знову виступив на телеканалі «Гір ТВ» та висвітлив поточну внутрішньополітичну ситуацію в Україні з огляду на ескалацію на Сході країни. Зокрема, поінформував про значну допомогу, яку Угорщина надала Україні, як-от організування відпочинку в Угорщині для понад 600 дітей, батьки яких загинули чи постраждали внаслідок участі в АТО на Сході України чи під час Революції гідності; забезпечення лікування 20 захисників України у військовому госпіталі Будапешта та 3 млн дол. США і 8 вантажівок гуманітарної допомоги, які угорський уряд виділив нашій державі [8].

Об'єктивно діяльність Посольства України в Угорщині значно пожвавилась після того, як 30 травня 2016 року Надзвичайною і Повноважною Амбасадоркою України в Угорщині було призначено кар'єрну дипломатку Любов Непоп. Вона, до речі, фахово орієнтується в безпекових питаннях. Упродовж 2008–2011 років Л. Непоп працювала заступницею директора Департаменту НАТО МЗС України. В одній із перших своїх статей на посаді посла в липні 2016 року, яку було опубліковано в популярному угорському інтернет-виданні «Індекс», Любов Непоп оперативно відповіла на інтерв'ю депутата угорського парламенту Дюли Будаї. Зокрема, політик висловився щодо неефективності чи навіть непотрібності санкцій проти Росії. Л. Непоп аргументовано довела, що зрозуміти роль санкцій і їхню значущість доволі просто, якщо говорити відверто – Україна є жертвою агресії. Не йдеться про внутрішньоукраїнський конфлікт чи громадянську війну, а про збройну російську агресію проти України й окупацію частини нашої території. Амбасадорка наголосила, що люди, котрі вийшли 2013 року на Майдан в Україні, зробили це, аби вибороти своє європейське майбутнє. За це гідне майбутнє вони борються й донині, захищаючи свою Батьківщину, ба більше, гинуть за неї. І свої життя віддають передусім за те, щоб у їхній країні люди жили вільно і могли самостійно визначати майбутнє своєї держави. Любов Непоп нагадала також, що за це 1956 року боролися й угорці, й запевнила, що саме в Угорщині прагнення українців до свободи зрозуміють найбільше [8].

27 серпня 2016 року Амбасадорка України в Угорщині виступила в прямому ефірі програми «Ма еште» («Сьогодні ввечері») центрального телеканалу «М1» угорського телебачення. Вона заявила, що Україна й надалі захищатиме себе, однак потребує міжнародної підтримки у формі подальшого політичного і санкційного тиску на Росію, щоби зупинити агресію та відновити свою територіальну цілісність. Амбасадорка окреслила втрати від російсько-української війни й указала на масові порушення з боку РФ державного кордону України з метою незаконного постачання зброї і військової техніки. Л. Непоп зазначила, що хоч завдяки санкціям наразі ще не вдалося досягнути кінцевої мети – зупинити збройну агресію Росії, проте вони діють, в іншому разі ситуація могла би бути значно гіршою. Вона поінформувала про численні випадки порушень прав людини в окупованому Криму і мілітаризацію півострова, вказавши на протиправні дії Москви щодо затриманого в Криму заступника голови Меджлісу Ільмі Умерова. Амбасадорка відзначила, що Угорщина надає допомогу нашій державі в ці надзвичайно важкі часи російської агресії, зокрема організовує відпочинок українських дітей із сімей учасників війни [8].

6 жовтня 2016 року в угорській газеті «Вілаггаздашаг» було опубліковано ще одне інтерв'ю Любові Непоп. У публікації йдеться про те, що внаслідок російської агресії та окупації Криму Україна втратила 7% території та 20% свого ВВП. Наголошено, що політичний тиск Росії на Україну через наміри останньої підписати Угоду про асоціацію з ЄС мав і економічний вимір, позаяк Москва блокувала постачання українських товарів на свій ринок, штучно обмежуючи експортні можливості України. Як наслідок – українські підприємства почали активніше відкривати для себе європейський ринок. На сьогодні ЄС є головним торговельним партнером України. Було перелічено втрати, зумовлені діями країни-агресора: зокрема, було вивезено з Донбасу до РФ заводи, захоплено в Криму аеродроми, музеї, родовища вуглеводнів, військову і транспортну інфраструктуру тощо [8].

Відповідаючи на запитання угорського видання «Мадяр Наранч» уже після прийняття Закону України «Про освіту» Надзвичайна і Повноважна Амбасадорка України в Угорщині Любов Непоп зазначила, що питання територіальної цілісності України не можна ставити під сумнів за жодних умов. Воно зачіпає безпеку не лише України, а й усієї Європи. Урешті-решт, якщо поглянути на нього з боку підтримання Будапештом угорської громади в Україні, то для українських угорців, як і для всіх громадян, головним є питання відновлення миру і територіальної цілісності. Серед імен 10 000 загиблих в Україні є чимало й угорських. Амбасадорка переконана, що свобода зібрання і свобода слова не легітимізує проведення акції за самовизначення Закарпаття, виступ на ній у футболці з написами «Крим за законом належить Росії. Закарпаття за законом належить Угорщині».

Самовизначення всім пригнобленим народам, яких змусили жити в Україні», а також заохочення Закарпаття слідувати прикладу Косова. Безумовно, це однозначна неповага до територіальної цілісності України. Промовисто, що відео цієї акції оприлюднив сайт із російською реєстрацією [8].

26 квітня 2019 року в інтерв'ю угорській радіостанції «Klubrádió» Любов Непоп закликала світову спільноту засудити намагання Росії надати громадянство українцям, котрі проживають на територіях, які вона окупувала. Амбасадорка України наголосила, що НАТО, ЄС і вся світова спільнота мають співпрацювати, щоби посилити тиск на РФ, яка повинна припинити обстріли, вивести свої війська і зброю, звільнити українські території, українських бранців Кремля і повернути контроль над нашим кордоном. Вона підкреслила, що те, що Угорщина підтримує територіальну цілісність України, а також продовження антиросійських санкцій, оцінено як надзвичайно важливий дружній жест, й нагадала, що наразі в Угорщині на лікуванні перебувають троє українських військовослужбовців, які отримали поранення в боях, даючи відсіч російському агресорові [9].

Ще одним вагомим напрямом діяльності Посольства України в Угорщині, спрямованим на викриття російської агресії, стало проведення конференцій, презентацій книжок, кінофільмів, відкриття виставок тощо.

Наприклад, 20 листопада 2017 року Амбасадорка України в Угорщині Любов Непоп звернулася з вітальним словом до учасників конференції «Битва за та в Україні: обговорення глобальної та регіональної архітектури безпеки», яку організували Центр вивчення європейської політики сусідства (CENS) Центральноєвропейського університету (CEU) спільно з Міжнародним Вишеградським Фондом («International Visegrad Fund») та Інститутом стратегічної політики (STRATPOL). У заході взяли участь представники неурядових громадських організацій, академічних кіл, провідні аналітики й експерти України та Угорщини. У виступі амбасадорка наголосила, що в Україні триває російська гібридна війна, фінальна мета якої – не лише послабити Україну, а й розколоти ЄС зсередини. Л. Непоп зазначила, що Росія перевіряє демократичний світ на здатність протистояти гібридним викликам і загрозам, серйозно порушуючи міжнародне право. З огляду на це тільки спільні зусилля партнерів і подальша підтримка з боку Євросоюзу можуть припинити російську агресію проти України, відновити мир і територіальну цілісність нашої держави, а також протидіяти широкій дезінформаційній кампанії Росії [8].

На початку 2018 року в межах ініційованої Президентом України міжнародної платформи «Друзі деокупації Криму» посольство провело три конференції. Партнером заходів стало Державне самоврядування українців Угорщини. На цих зустрічах йшлося про агресію Росії на Сході України, зокрема було презентовано фотовиставку «Життя на Донбасі очима дітей».

Вона складається з фотографій, які зробили українські діти, що мешкають неподалік від лінії фронту. У грудні 2017 року в Будапешті її привезли організатори проекту «Дитячий футбол миру». На започаткованій міжнародній платформі також представили праці Національного інституту стратегічних досліджень України про гібридну війну та шляхи повернення Криму і Донбасу.

Відтак 12 березня 2018 року в Будапешті пройшла друга конференція на тему «Військово-політичний аспект російської окупації Криму як частина гібридної війни, яку Росія веде проти України і світу». Захід відбувся в день продовження санкцій ЄС проти РФ за незаконну тимчасову окупацію Криму, що ще раз підтвердило, що тема відновлення територіальної цілісності України є актуальною не лише для України, а й для міжнародного співтовариства.

Темою третьої конференції стала енергетична проблематика. Захід «Енергетика в геополітичному контексті: український вимір» організували Посольство України в Угорщині, Державне самоврядування українців Угорщини, Українсько-угорський бізнес-клуб «Транс-Карпатія» у взаємодії з Представництвом НАК «Нафтогаз України» у Східній Європі. На конференції виступили Надзвичайна і Повноважна Амбасадорка України в Угорщині Любов Непоп, голова Державного самоврядування українців Угорщини Юрій Кравченко, президент Центру глобалістики «Стратегія XXI» Михайло Гончар, голова правління Державного акціонерного товариства «Чорноморнафтогаз» Світлана Нежнова. У своєму виступі Амбасадорка, зокрема, підкреслила, що Росія використовує енергетику в агресії та в гібридній війні проти України і всього світу. Саме тому, коли хтось намагається представити будівництво газопроводів в обхід України як суто економічні проекти, маємо пам'ятати, що для Москви енергетика – це політична зброя, яку вона й надалі застосовуватиме. Предметом уваги на конференції також стали ситуація довкола власності «Чорноморнафтогазу» в окупованому Криму та заходи, які вживають для її повернення в межах загальної роботи над деокупацією українського півострова; розвиток подій довкола відмови Газпрому виконувати рішення Стокгольмського арбітражного суду, що підтверджує ненадійність Росії як партнера [8].

29 травня 2018 року в Будапешті з ініціативи Посольства України в Угорщині пройшов показ художнього фільму «Кіборги» українського режисера Ахтема Сєйтаблаєва. Звертаючись до глядачів, Надзвичайна і Повноважна Амбасадорка України в Угорщині виголосила: «Кожного разу, коли вас закликатимуть до прагматизму у відносинах з Росією, замисліться, чи готові ви продати свої цінності, продати душу Європи, якщо вам дадуть за них гарну ціну. Росія веде війну не лише проти України, а й проти всього світу, втручаючись у вибори, отруюючи своїх опонентів, використовуючи

енергетику як політичну зброю, зокрема через такі ініціативи, як «Північний потік 2», поширюючи дезінформацію. Усім цим викликам можна протидіяти лише разом. У фільмі ви побачите історію українців, які боролися навіть тоді, коли ситуація здавалася безнадійною. Перемогти в російській гібридній війні можливо. Ми продовжуємо боротися. І разом ми переможемо!» [8]. Відтак 8 листопада 2018 року в кінотеатрі «Cirko-Gejzír mozi» відбувся прем'єрний показ фільму українського режисера Сергія Лозниці «Донбас», який здобув нагороду на Каннському кінофестивалі. Стрічка зображує реальну картину наслідків російської окупації східної частини українського Донбасу, зокрема ілюструє, як під впливом маніпулювання руйнується суспільство, війну називають миром, політичну пропаганду видають за істину, а ненависть – за любов [8].

8 лютого 2019 року в межах конференції з нагоди 100-річчя Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині українське посольство презентувало угорськомовну версію відеоролика «Ukraine under aggression». Особливість цієї відеороботи в тому, що авторами фотографій і героями низки з них є наші співвітчизники, угорські партнери, а також співробітники посольства, які брали участь у заходах, що проводили на території Угорщини, з метою розповісти про російську агресію проти нашої держави та консолідувати міжнародну підтримку України щодо питання відновлення територіальної цілісності і миру [8].

У жовтні 2018 року в межах Українського місяця «Україна у фокусі», який спільно організували посольства України, Великої Британії, Канади і США, провели круглий стіл «Дезінформація: уроки України та Солсбері» за організаційного сприяння Посольства Великої Британії. Науковий директор Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, доктор історичних наук, професор кафедри політології НаУКМА Олексій Гарань окреслив основні тези російської дезінформації щодо України. Співзасновниця проекту «Stopfake», редакторка відділу Донбасу та Криму журналу «Країна» Ольга Юркова і собі розповіла про проєкт [8].

7 березня 2019 року Надзвичайна і Повноважна Амбасадорка України в Угорщині Любов Непоп виступила з лекцією перед міжнародною групою студентів на факультеті соціальних і політичних наук Будапештського університету імені М. Корвіна. З огляду на безпекові загрози амбасадорка поінформувала про російську агресію, що триває проти України, ситуацію в окупованому Криму та на Сході України, а також у регіоні Азовського і Чорного морів, наголосивши на важливості звільнення українських в'язнів Кремля [8].

20 березня 2019 року в Будапешті пройшла конференція «Україна та Грузія: шлях до деокупації їхніх територій», яку спільно організували посольства України і Грузії. Цьому заходу передувала конференція «Деокупація

Криму: політика Заходу щодо невизнання та засвоєні уроки країн Балтії», яку 6 березня 2019 року провели посольства України, Естонії, Латвії і Литви й угорський Центр євроатлантичної інтеграції та демократії.

Надзвичайна і Повноважна Амбасадорка України в Угорщині відзначила, що 20 лютого 2014 року слід уважати початком російської агресії. 16 березня 2014 року Москва під дулами пістолетів організувала незаконний референдум, а вже 18 березня ухвалила протиправне рішення про так зване приєднання Криму до РФ. Згадуючи про цю дату, наші міжнародні партнери, включно з НАТО і ЄС, укотре підтвердили свою непохитну позицію щодо невизнання окупації та збереження політики санкцій проти РФ, допоки не буде припинено агресію Росії, відновлено територіальну цілісність і мир в Україні, повернено українських політичних бранців Кремля. Л. Непоп наголосила, що мета їхньої зустрічі – обмінятися думками щодо способів деокупації територій України і Грузії та продовжити дискусію, яку було розпочато 6 березня, коли аналізували досвід країн Балтії. Питання окупації грузинських Південної Осетії й Абхазії, українських Криму і частини Сходу країни потребують нашої спільної відповіді та рішучих дій. Деокупація цих територій є важливою як з погляду спільної європейської безпеки, так і з огляду на гарантування чорноморської безпеки. Останнє питання постало ще гостріше після того, як наприкінці 2018 року Росія атакувала і взяла в полон три українські військові кораблі з 24 моряками в нейтральних водах Чорного моря. Підвищення воєнної присутності РФ в Азовському і Чорному морях з метою захисту інфраструктури, зокрема незаконно збудованого Керченського мосту, – один із наслідків окупації Криму, який Росія почала використовувати як привід для перешкоджання вільному судноплавству. Отже, російська агресія досягла нового рівня, тож потребує значно активнішої протидії.

Наукова співробітниця Центру вивчення європейської політики сусідства Центральноевропейського університету Марина Воротнюк у своєму виступі звернула увагу на політику «повзучої агресії» Росії. Вона зазначила, що розв'язання війни в Грузії, а згодом – в Україні не є ізольованими випадками, а радше російською «моделлю поведінки». Експертка підкреслила, що ця тактика «повзучої агресії» передбачає розширення кола конфліктів, аби отримати більше простору спонукати Захід на поступки. М. Воротнюк відзначила особливу безпекову роль регіону Чорного моря, яке Росія намагається перетворити на «російське озеро» через домінування в регіоні та контроль над Кримом, який нині використовує як свою військову базу.

Заступник голови Ради зовнішньої політики «Українська призма», керівник програми досліджень Південно-Східної Європи Сергій Герасимчук також зауважив, що Кремль повсякчас випробовував Захід, а не тільки 2008 року. Щодо своїх сусідів у зовнішній політиці Росія застосовує «революційний

експансіонізм», який виражається в нерівномірній комунікації – що м'якша відповідь Заходу, то сильніша військова дія РФ. Аналізуючи ситуацію в окупованому Криму, експерт окремо акцентував увагу на порушеннях прав людини, зокрема й становищу кримських татар і українців, мілітаризації Криму, негативних економічних наслідках окупації. Перелічуючи інструменти впливу на ситуацію, він наголосив на важливості збереження санкційного режиму і необхідності застосувати його в енергетичній сфері. Окрему увагу було зосереджено на питанні відстоювання в міжнародних судах інтересів України і протидії російській агресії й окупації.

Експерт Центру стратегічних та безпекових досліджень Національного університету державної служби Угорщини Крістіан Йоярт зазначив, що потрібно зрозуміти наступні можливі кроки Росії щодо України та визначити сценарій дій у разі подальшої російської агресії.

Урешті, підсумовуючи, Амбасадорка України в Угорщині Л. Непоп висловила думку, що світове співтовариство не відреагувало належним чином на напад Росії на Грузію. Відсутність відповідної реакції Кремль трактував як слабкість Заходу і можливість надалі втілювати свою імперську політику, що призвело до нападу на Україну. Якщо Росія не відчуватиме потужного спротиву з боку світових демократій, існує загроза продовження її агресивної політики. Зупинити це може тільки чітка позиція ЄС і НАТО, посилення санкційного й політичного тиску, поглиблення співпраці з Україною та Грузією, а також приєднання обох країн до цих світових організацій. Амбасадорка нагадала, що нещодавно в Угорщині було оприлюднено дослідження інституту «Political Capital» «Містифікація і демістифікація путінської Росії», яке, між іншим, доводить: позаяк Кремль не може показати Росію як привабливу країну, він робить усе, аби видати її потужнішою, ніж це є насправді. Росія – не така могутня, а Захід не такий залежний від Москви, як це намагається ствердити в європейській свідомості Кремль. А це означає, що змусити агресора поважати міжнародне право цілком реально [8].

15 квітня 2019 року в Будапешті пройшла конференція «Відновлення територіальної цілісності України. Хорватський досвід мирної реінтеграції», яку спільно організували посольства України і Хорватії. Надзвичайна і Повноважна Амбасадорка України в Угорщині Любов Непоп зазначила, що ціною значних людських втрат та самовідданої боротьби українського народу 2014 року вдалося не дозволити російській агресії рухатися вперед. Водночас Крим і частина Донбасу й надалі окуповані, на Сході України триває війна, яка забирає життя наших захисників. Українські політичні в'язні і військові моряки досі в російському полоні. Україна не сумнівається в перемозі над агресором та у відновленні своєї територіальної цілісності, а також працює над стратегічними способами подальшої реінтеграції своїх територій.

Надзвичайний і Повноважний Посол Хорватії в Угорщині Младен Андрич у своєму виступі відзначив солідарність Хорватії з Україною в її протидії російській військовій агресії та наголосив, що важливо стабілізувати ситуацію в Україні не через «замороження», а розв'язання конфлікту. Відтак політична аналітикиня Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва Марія Золкіна розповіла про заходи та дії, які Україна вже зробила для підготовки реінтеграції окупованих територій Донбасу після їхнього звільнення. Зокрема, виділила ухвалення Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей», поінформувавши про можливість навчання в українських закладах вищої освіти дітей із тимчасово окупованих територій, а також про порядок проведення соціальних виплат мешканцям окупованих територій. Експертка наголосила й на проблемі внутрішньо переміщених осіб. Колишній керівник Управління у справах переміщених осіб та біженців Уряду Хорватії Ловре Пейкович окреслив реалізацію плану мирної реінтеграції та нормалізування відносин між хорватами і сербами після війни в період розпаду Югославії. Він зазначив, що цей процес, який підтримали міжнародні інституції і партнери, часто був складним і суперечливим. Однак Хорватії вдалося провести реінтеграцію у визначений термін і без великих конфліктів, хоча не вдалося оминати й недоліків [8].

24 квітня 2019 року в Ниредьгазькому університеті та 25 квітня 2019 року в Дунайському інституті Будапешта пройшли конференції «Україна після виборів: що далі» за участю спеціального представника Державного департаменту США у справах України Курта Волкера. Під час обговорення Надзвичайна і Повноважна Амбасадорка України в Угорщині окремо акцентувала увагу на російській агресії, підкресливши, що наша позиція щодо цього питання є незмінною – Україна боротиметься, доки не дістане назад окуповані Крим та частину Донбасу. РФ має припинити обстріли, вивести свої війська і зброю, звільнити українських бранців Кремля, повернути контроль над нашим кордоном. Любов Непоп відзначила, що на порядку денному залишається ініціатива щодо миротворчої місії ООН на всій території окупованого Донбасу. Санкції проти Росії має бути збережено і посилено. Російська Федерація знову перетнула червоні лінії та відверто й нахабно торпедує мирний процес на Донбасі [8].

4 грудня 2019 року в угорському місті Печ на кафедрі політології та міжнародних досліджень Печського університету студентам і викладачам презентували «Книгу про долі з фронту/Уривки війни» журналістки угорського телеканалу ATV Ілдіки Епер'еші й українського репортера Олександра Качури, яку видало «Kossuth Kiadó». Книгу написано у формі інтерв'ю з представниками місцевого населення Сходу України, українськими військовослужбовцями, добровольцями і волонтерами, з переміщеними

особами, а також із полоненим російським військовиком, що був безпосереднім учасником збройної агресії Росії проти України. Амбасадорка України в Угорщині наголосила, що спільна робота угорської журналістки та українського репортера дає змогу зрозуміти методи гібридної війни, які РФ використовує не тільки проти України, а й усього цивілізованого світу. Л. Непоп окремо підкреслила, як важливо й надалі зберегти міжнародну підтримку України та посилити тиск на Росію, аби зупинити збройну агресію проти нашої держави.

Крім зазначених вище напрямів роботи, спрямованих на протидію військовій агресії РФ, Посольство України в Будапешті регулярно всебічно підтримувало і сприяло українським делегаціям, як-от делегації Верховної Ради України, яка в травні 2015 року взяла участь у весняній сесії Парламентської асамблеї НАТО. Її очолювала перша заступниця голови Комітету Верховної Ради України у закордонних справах Іванна Климпуш-Цинцадзе. Спеціальним гостем зустрічі став перший заступник Голови Верховної Ради України Андрій Парубій. Серед основних тем сесії – загроза євроатлантичній безпеці з боку Росії; адаптація Альянсу до ризиків гібридної війни, під час якої застосовують інформаційні, політичні й економічні способи її ведення замість суто військових підходів. Центральне місце на обговоренні було відведено й українському питанню. За підсумками сесії було прийнято відповідну резолюцію. Загалом на весняну сесію ПА НАТО прибуло понад 270 парламентаріїв із 28 держав-членів Альянсу, а також із 23 країн, які мають статус асоційованих членів і спостерігачів Асамблеї [8].

Посольство України в Угорщині сприяло й проведенню 19 січня 2020 року переговорів начальника Головного управління розвідки Міністерства оборони України генерал-полковника Василя Бурби з Генеральним директором Военної служби національної безпеки Угорщини генерал-лейтенантом Яношем Берешем. За підсумками перемовин було досягнуто домовленостей щодо об'єднання зусиль і розширення взаємодії зі зміцнення регіональної колективної безпеки. Співпрацю воєнних розвідок України та Угорщини буде організовано за кількома напрямками і в різних форматах партнерства. Зокрема, співробітники воєнних розвідок обох держав опрацюватимуть спільні аналітичні оцінки нових загроз безпеці в регіоні та розроблятимуть механізми колективної протидії. Було також узгоджено першочергові кроки українського й угорського воєнних розвідувальних відомств, які підвищать якість обміну розвідувальною інформацією та рівень поінформованості безпекових структур НАТО [8].

12 березня 2020 року Надзвичайна і Повноважна Амбасадорка України в Угорщині Любов Непоп зустрілася з Головою Парламентської асамблеї НАТО Аттілою Мештергазі. Амбасадорка подякувала за підтримку з боку Угорщини територіальної цілісності України. Вона наголосила, що те, що

Угорщина розблокувала зустрічі Комісії Україна-НАТО на високому і найвищому рівнях, має важливе значення в контексті протидії російській агресії, адже безпековий елемент у нашій взаємодії з Альянсом на сьогодні є найважливішим [8]. Угорська влада була певна, що своїми діями не ослаблює єдності Організації Північноатлантичного договору. Водночас в Угорщині вважали, що треба тримати рівновагу між двома наддержавами, і думали, як, попри все, змусити їх працювати собі на користь.

Варто зауважити, що в Угорщині російські медіа не мають впливу на інформаційний простір. Однак при владі в Будапешті – проросійські сили, які часто критикують ЄС та Захід. І тези їхньої критики збігаються з позицією Росії. Напевно, це єдина країна Європи, де ідеї Кремля настільки розповсюджені в центральних медіа, а не лише в російських чи проросійських альтернативних [10].

Проте Угорщина як країна-член НАТО не могла триматися осторонь регіональних безпекових ініціатив. Напад Росії на Україну надав імпульс створенню Бухарестської дев'ятки (Б9). Формат Б9 не лише об'єднує географічно близькі країни – усі вони мають спільний негативний досвід перебування в соціалістичному таборі або в складі СРСР (Балтія). Зокрема, шість держав Б9 мають суходільний або морський кордон із Росією. Однак лише чотири країни Б9 виконали Уельського саміту щодо збільшення військових витрат до 2% ВВП, а саме Естонія, Румунія, Латвія та Литва. До цієї мети суттєво наблизилися Польща та Словаччина, а найнижчі показники – в Угорщини та Чехії (менше 1,5%) [11]. Міжнародний діалог у форматі Б9 було розпочато на рівні президентів, а згодом додано міжурядовий і міжпарламентський виміри. Країни Б9 принципово не критикують зовнішню політику одна одної, зміцнюючи в такий спосіб солідарний потенціал Альянсу. Зокрема, йдеться і про угорське блокування засідань Комісії Україна-НАТО. Водночас це означає, що союзники не бачать небезпечних тенденцій в політиці Угорщини щодо Росії.

Виглядає, наче угорська влада не усвідомлює або ж удає, що не усвідомлює сутності агресивної політики. Російська Федерація ставить під сумнів право України на існування як незалежної держави і переслідує основну мету – цілковито знищити її як суб'єкт міжнародного права і геополітичної реальності. Також об'єктами агресивної політики Росії є НАТО і ЄС, прагнення зруйнувати ці організації. З огляду на це нашим іноземним партнерам варто припинити де-факто трактувати Російську Федерацію як демократичну і цивілізовану державу. Перемога над російською агресією, зокрема і гібридною, можлива лише за умови консолідації Заходу (і України як його невід'ємної частини) на основі загальних ліберально-демократичних цінностей, які потребують захисту та пропагування в сучасних умовах геополітичної ситуації смуту і невпевненості.

Утім, попри всі ці складнощі, Посольство України в Угорщині наполегливо, послідовно та правдиво намагалося переконувати угорську владу й суспільство щодо існування російської агресії проти України. І цю діяльність не могли не помітити. Адже об'єктивно Угорщина є політичним, безпечним, економічним, культурним й інтеграційним союзником України.

1. *Артьомов І.В.* Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: монографія. Ужгород: Ліра, 2009. 520 с.
2. *Кіш Є.* Три доміанти в політичній палітрі Угорщини // Стратегічна панорама. 2013. №1–2. С. 85–99.
3. Історія, що об'єднує. Нариси новітнього транскордонного співробітництва у Карпатському регіоні: монографія / за заг. ред. С.І. Устича. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2017. 456 с.
4. *Мітряєва С.І.* Система підтримки закордонних співвітчизників в країнах Карпатського Євро регіону: приклад Угорщини // Гілея: науковий вісник. 2013. № 76. С. 63–67.
5. *Ткач Д.І.* Сучасна Угорщина в контексті суспільних трансформацій: монографія / Ін-т політ. і етнонац. дослідж. НАН України. К.: МАУП, 2014. 271 с.
6. Дмитро Тужанський. Всі публікації автора // Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/authors/tuzanskiy/>
7. Емпіричне соціологічне дослідження транскордонного співробітництва у Карпатському регіоні: монографія / за заг. ред. С. Устича. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2018. 286 с.: іл.
8. Всі новини / Посольство України в Угорщини. URL: <https://hungary.mfa.gov.ua/timeline?type=posts>
9. Klubrádió (2019). *Ukrán nagykövet: Új Oroszország elleni lépéseket várunk Magyarországtól* [online]. Available at: <https://www.klubradio.hu/adasok/ukran-nagykovet-magyarorszagtol-oroszország-elleni-lepeseket-varunk-107194> [in Hungarian].
10. Слова та війни: Україна в боротьбі з кремлівською пропагандою / за ред. А. Кулакова. К.: КІС, 2017. С. 100–101.
11. Defence Expenditure of NATO Countries (2012-2019). URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2019_06/20190625_PR2019-069-EN.pdf
12. Civic Synergy. Final Project Report. URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/GS_eng_web_spreads.pdf

Ihor TODOROV,
Doctor of History,
Full Professor, Department of International Studies
and Social Communications,
Uzhhorod National University

EMBASSY OF UKRAINE IN HUNGARY IN COUNTERING RUSSIAN AGGRESSION

Abstract. The article is devoted to the activity of the Ukrainian diplomatic mission in Hungary in the context of countering Russian aggression. In particular, the author examines the involvement of the Ukrainian embassy in the Hungarian media to convey the truth about Russian invasion of Ukraine and describes Ukrainian events in Hungary aimed at informing the country about Russian aggression.

It has been proven that Russian aggression against Ukraine has significantly affected security in Central and Eastern Europe, the region still seen by the Kremlin as its own sphere of influence. It has been found that in Hungarian society it is difficult to prove that Russia is not a problematic neighbour with whom it is possible to negotiate but an 'existential enemy', whose goal is the complete demolition of the Ukrainian state, the destruction of the European Union and NATO. From the very beginning, Russian invasion of Ukraine has had the character of a civilisational clash and, more broadly, the 'Ukrainian front' in the war of civilisations. That is why in the narratives, including those for Hungary, there were and remain distorted evaluations of the Revolution of Dignity as a fascist coup initiated by the EU and NATO; of the attempted annexation of Crimea as a natural step of Russia left with no other option; of the occupation of Donetsk and Luhansk regions and the establishment of puppet regimes of 'DPR/LPR' as a result of the 'internal Ukrainian conflict'; of the implementation of the Minsk Agreements according to the Russian scenario, including through a direct dialogue between Kyiv and Donetsk and Lugansk; of Russia's denial of the downing of MH17 and violations of navigation rules in the Sea of Azov and the Kerch Strait, etc. Since the beginning of the Russian-Ukrainian war, the activities of the Embassy of Ukraine have been aimed at persuading the Hungarian authorities and Hungarian society to stop de facto interpreting the Russian Federation as a democratic and civilised state. Victory over Russian aggression, including hybrid aggression, is possible only by consolidating the West (including Ukraine as its integral part) on the basis of common liberal-democratic values, which need to be protected and propagated in the current geopolitical conditions of turmoil and uncertainty.

Keywords: Russian aggression, Ukrainian-Hungarian relations, common values, Hungarian mass media, Embassy of Ukraine in Hungary.